

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 7, 2017

Sayfa: 152-162

Received/Geliş: Accepted/Kabul:

[25-10-2017] – [20-11-2017]

Şaire Karşı Şiir, Niyete Karşı Metin: Attilâ İlhan'ın “Tarz-I Kadim” Şiirinde Gelenek

Orhan OĞUZ

Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Assoc. Prof. Dr., Mustafa Kemal University, Department of Turkish Language and Literature

Orcid ID: 0000-0002-0514-1449

E-mail: orhanoguz1@gmail.com

Öz

“tarz-ı kadim” şiiri, Attilâ İlhan’ın 1954 yılında yayımlanan ve ikinci şiir kitabı olan *Sisler Bulvarı*’nda yer alır. Kitabın 1981 yılındaki 4. baskısının sonuna “Meraklısı İçin Notlar” başlıklı bir bölüm eklenir. Şair, diğer şiir kitaplarında da yer verdiği bu bölümde, şiirlerine dair anekdotlar sunar ve yorumlarda bulunur. Bu bölümde okura verilen bilgiler, şaire ve eserlerine dair yapılan inceleme ve araştırmaları etkileme ve yönlendirme potansiyeline sahiptir. “tarz-ı kadim” şiirine dair not, bu etkiye bir örnektir. İlgili notunda şair, söz konusu şiirde geleneğe karşı saldırgan bir tutum takındığını ve daha sonra geldiği aşama itibarıyla bu tutumu artık benimsemediğini belirtir. Attilâ İlhan’ın bu notundaki düşünceler araştırmacılarca da aktarılmıştır. Oysa metne bakıldığında “tarz-ı kadim” şiiri, geleneğe bir saldırı değil, saygı çerçevesinde yapılmış bir itiraz olarak okunabilir. Bu bakımdan yazarın niyeti veya yorumu karşısında metnin anlamı, “intentional fallacy” (niyet yanlışlığı) ve “affective fallacy” (duygu yanlışlığı) kavramları çerçevesinde irdelenebilir.

Anahtar Kelimeler: Attilâ İlhan, Niyet Yanlışlığı, Algı Yanlışlığı, Şiir Tahlili, Gelenek.

The Poem Versus The Poet, The Text Versus The Intention: Tradition In The Poem “Tarz-I Kadim” By Attilâ İlhan

Abstract

“tarz-ı kadim” (the old style), a poem by Attilâ İlhan, is included in his book *Sisler Bulvarı* (1954). A chapter titled as “Meraklısı İçin Notlar” (notes to whom concerned) was added to the book in 1981. The poet shares some anecdotes and comments about his poems in this chapter which takes place in the end of his books. The information given in these notes can affect and change the analyzes of the poems. The note about “tarz-ı kadim” (old style) exemplifies this effect. In the note mentioned, the poet claims to have an aggressive position against the tradition in “tarz-ı kadim” and added that he has changed this position at a later stage of his poetry. Attilâ İlhan’s ideas in this note were conveyed by the researchers. However, if only the text is considered, the poem “tarz-ı kadim” can be interpreted as a respectful objection to the tradition. In this case, unlike the intention or the comment of the poet, the meaning of the poem can be interpreted in the light of the concepts of “intentional fallacy” and “affective fallacy”.

Keywords: Attilâ İlhan, Intentional Fallacy, Affective Fallacy, Poem Analysis, Tradition.

Giriş

Bu çalışma, Attilâ İlhan'ın *Sisler Bulvarı* kitabının sonunda "Meraklısı İçin Notlar" bölümünde "tarz-ı kadim" şiirine dair yazdıklarının metin üzerinden tashihini yapma denemesidir. Aşağıda teorik bir temel olmak üzere "intentional fallacy" ve "affective fallacy" kavramları kısaca verildikten sonra, ilgili notun okurlar ve araştırmacılar üzerindeki etkisine ve Attilâ İlhan şiirinin gelenekle ilişkisine değinmek suretiyle not ve şiir ele alınmış ve ardından sonuca gidilmiştir.

Şairin Niyeti, Şiirin Metni

Bir metnin değerlendirilmesinde yazarın niyeti bir kıstas olarak kullanılabilir mi? Yazarın metni hangi amaçla yazdığını, neyi anlatmak istediğini açıklaması metnin edebî eleştirisine girişen kişi tarafından dikkate alınmalı mıdır? Edebiyat teorisinde ve eleştirisinde bu soruların cevapları aranmıştır.

"The intentional fallacy" veya Türkçesiyle "niyet yanılması" William K. Wimsatt ve Monroe C. Beardsley'in ilk olarak 1946 yılında yayımlanan aynı başlıklı makalesiyle tartışmaya açılan bir kavram olmuştur. Bu makaleden önce de eleştiride dikkatin metne yöneltilmesi gerektiğiyle ilgili görüş elbette vardı; fakat, "sağlam argümanlara dayalı", "taze" ve "polemikçi" olmasından dolayı makale kısa sürede "Yeni Eleştirinin köşetaşlarından biri" olur. Bu özelliklerinin ötesinde makale, yalnızca bir eleştiri yaklaşımını değil bir edebiyat anlayışını hedef alır, edebiyatı "şahsi bir dışavurum aracı" olarak gören romantik anlayışa karşı edebiyatı "saf bir lingüistik alet" olarak gören modernist anlayışı savunur (Lamarque, 2006: 178). Söz konusu makalede Wimsatt ve Beardsley "niyet"i "yazarın zihnindeki tasarım veya plan" olarak alır. Onlara göre niyet, metnin yazılışı için bir "sebebe" olabilir; fakat, değerlendirilmesi için bir "kıstas" olamaz (1989a: 4).

Wimsatt ve Beardsley, 1949 yılında yayımladıkları ve "duygu yanılması" veya "algı yanılması" olarak çevrilebilecek "The Affective Fallacy" başlıklı makaledeyse, metnin okur üzerinde bıraktığı etkilere veya onda uyandırdığı duygulara göre anlamlandırılmasının yanlış olacağını, bu etki veya duygunun da eleştirinin bir kıstası olamayacağını belirtirler (1989b: 21-39). Gerek "the intentional fallacy" gerekse "the affective fallacy" onlara göre metnin kendisini göz ardı eden bir anlayışın ürünüdür: ilkinde metin sebepleriyle, ikincisindeyse neticeleriyle karıştırılmaktadır (1989b: 21). Görüldüğü gibi ilk makalede yazar, ikinci makaledeyse okur merkezli yaklaşım eleştiriye tabi tutulmuştur. Yazarın psikolojisine başvurulduğunda metnin neden yazıldığı, kaynağı; okurun psikolojisine başvurulduğundaysa metnin neticesi ve etkileri anlaşılabilir. Ne var ki bu sebebe ve netice, bu kaynak ve etki her iki makalede dile getirilen anlayışa göre metnin eleştirisinde kıstas olamaz.

Yeni Eleştirinin metni merkeze alan yaklaşımı bilinmektedir ve bu çalışmanın amacı, yukarıda kısaca değinilen teorik bilgileri ayrıntılarıyla ele almak değildir. Çalışma, Attilâ İlhan'ın notlarını, "tarz-ı kadim" şiiri özelinde ele almaya ve şairin şiirle ilgili belirttiği hususları metne müracaat ederek tashih etmeye odaklanmaktadır. Şairin kendi eseriyle ilgili beyanını edebî değerlendirmeler için esas almak problemlili bir yaklaşım olabilir; çalışmanın amacı buna işaret etmektir.

Attilâ İlhan ilk olarak 1954 yılında yayımlanan *Sisler Bulvarı* kitabının sonuna "Meraklısı İçin Notlar" bölümünü 1981 yılında, 4. baskıda eklemiştir (Çelik, 1998: 65-66). Bu çalışmada "tarz-ı kadim" şiiri için yazılan notta yola çıkarak cevabı aranan sorular, diğer notlar için de söz konusu edilebilir: Bu notta verilen bilgiler, şiire başvurulduğunda tashih edilebilir mi? İlgili nottaki bilgiler, doğru kabul edilerek aktarıldığında bir "yanılgı"ya yol açabilir mi? Şairle şiir, niyetle metin birbiriyle tenakuz içinde olabilir mi?

İlgili notunda Attilâ İlhan (2005: 158-159), babasının divan tarzında şiirler yazan bir şair olduğunu, kendisinin onun "tutumunu yadsı[dığını] ve "kendi[n]i ona kabul ettirmeye çalış[tığını]", fakat bunda başarılı olamadığını belirtir. Acaba İlhan, babasının şiir anlayışını yadsıdığını ve ona kendini kabul ettirmeye çalıştığını belirtirken bunu "tarz-ı kadim" şiiriyle yapmaya çalıştığından mı yoksa genel bir tavrından mı bahsetmektedir? Genel bir tavrından bahsediyor olsun veya olmasın, İlhan'ın bu şiiri bu tavrın bir parçası olarak sunduğu açıktır. Şairin "klâsik şiiri küçümsüyorum. neden olarak da biçimciliğini gösteriyorum." şeklindeki açıklamasının metinde karşılığını bulmak güçtür. O, geldiği nokta itibarıyla "tarz-ı kadim" şiirinde geleneğe karşı aldığı pozisyonu değiştirdiğini, şiir için "bugünkü kafama göre yanlış bir saldırı tutumundadır" diyerek ifade eder. Şair, notunda yanlış bulduğu eski tutumunun sebebi olarak Abdülbâki Gölpınarlı'nın *Divan Edebiyatı Beyanındadır* adlı eserinin etkisini gösterir. Gölpınarlı'nın eseri gerçek bir saldırdır; klâsik şiirin estetiğini ve üstüne kurulduğu dünya görüşünü yererek eleştirir ve bu şiiri devam ettirmeye çalışanları "izleri[nin] bile silinece[ğini]" (1945: 12) belirtir. Attilâ İlhan'ın "tarz-ı kadim" şiirinde kullandığı dil, Gölpınarlı'nın sözkonusu eserinde kullandığı dil gibi saldırgan bir dil değildir.

İlhan'ın "tarz-ı kadim" şiirine dair notundaki ifadeler, araştırmacıları etkilemiştir. Bu ifadeler araştırmacılarca kimi zaman şairin düşünceleri kimi zaman da şiire dair bir yorum olarak aktarılmıştır. Örneğin İlhan'ın bu şiirle "(...) babası Bedrettin Bey'in yazdığı divan tarzındaki gazellerini hem biçimciliği nedeniyle küçümse[diği] hem de bu şiiri ile kendisini ona kabul ettirmeye çalış[tığı]" (Gözükaraoğlu, 2011: 691), "(...) bir dönem klasik şiire bile alaylı bir dille yaklaştığı" (Aksu, 2008: 108) belirtilmiştir. Burada

yapılan alıntılarının ilgili araştırmalarda bir bağlama oturduğu ve bir bütünü tamamladığı vurgulanmalıdır. Bu çalışmada söz konusu edilen ilgili araştırmalar veya onların yaklaşımları değildir; esas olarak şairin notunun aktarılması yoluyla notta bilgilerin metne dair kesin bir hakikat veya mümkün olan tek yorum gibi algılanma ihtimalidir.

Attilâ İlhan'ın şiirlerine ortaöğretim seviyesinde, Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında yer verilmektedir. Bu metinlerin değerlendirilmesinde şairin yorumlarının, araştırmacıların yanısıra, öğretmenleri ve öğrencileri de etkileme ve yönlendirme ihtimali, İlhan'ın notlarını daha önemli kılar. "tarz-ı kadim" şiirinin ilk dört mısrası ÖSYM tarafından yapılan üniversite giriş sınavında sorulmuştur. Sorunun ilk şikkında bu mısralarda "eski edebî anlayışa karşı çıkan bir anlayış dile getiril[diği]" belirtilir (ÖSYM, 2010: 7).

Şiirin, notta belirtilenin tam tersine yorumlanması da mümkündür. Nitekim, Attilâ İlhan'ın geleneğe dair olumlu bakışından yola çıkan bir yazıda "tarz-ı kadim" şiiri, divan edebiyatına duyulan özlemin ve bir hayıflanmanın ifadesi olarak nitelenir (Erimez, 2015: 20). Metnin kendisinde, notta belirtildiği tarzda bir saldırı olmaması bu yorumu mümkün kılmış olmalıdır.

"tarz-ı kadim" şiiri iki kısımdan oluşur; ilk kısım on yedi, ikinci kısım yedi mısradır. Şiir serbest ölçüyle yazılmıştır, belirli bir kafiye şemasına sahip değildir. İlhan'ın diğer şiirlerinde görüldüğü gibi noktalama işaretleri asgari düzeyde kullanılır ve mısralar küçük harfle başlatılır. Şair, imlâyla ilgili bu uygulamasına ilk olarak "tarz-ı kadim" şiirinin yer aldığı *Sisler Bulvarı* kitabıyla başlar (Çelik, 1998: 65-66; 2010: 79). İmlâdaki bu tavır, şairin geleneğe itirazının şiirde şekle yansımalarıdır.

Attilâ İlhan, "tarz-ı kadim" tamlamasını neden seçmiştir? Abdülhak Hâmid'in "Nâ-kâfi" şiiri, şairin "Makber" şiirinde kullandığı "nâ-kâfi" kelimesinden dolayı kendisine gelen eleştirilere bir cevap olarak yazılır; Arapça bir kelimeye Farsça bir ön ek getirmesi eleştirilince şair, bu kelimeyi başlık yaparak seçimini savunan bir şiir kaleme alır (Tarhan, 2013: 591). "Evet, tarz-ı kadim-i şî'ri herc ü merc ettik (...) Bize gelmişti zirâ meslek-i ecdâd nâ-kâfi" (Tarhan, 2013: 592) mısralarıyla Abdülhak Hâmid, kendi zamanı için geleneği yetersiz görür ve yaptığı yenilikleri savunur. Attilâ İlhan'ın "tarz-ı kadim" şiiri, geleneğin bugün neden yaşatılamayacağını anlatan bir metin olarak, Abdülhak Hamit'in mısralarına bir gönderme olarak düşünülebilir. Attilâ İlhan'ın şiiri, esas olarak şiirde geleneği tartışmaya açar ve eski tarzın modern zamanda devam ettirilemeyeceği fikrini işler. Bu bakımdan şiirin başlığı olarak seçilen "tarz-ı kadim", divan şiirini karşılar.

Klasik şiirin miadını doldurduğu düşüncesi, "tarz-ı kadim" şiirini Yahya Kemal'in "şî'r-i kadim" ifadesini kullandığı rubaisiyle metinlerarası

düzeyde ilişkilendirmeye imkân tanır. Sözkonusu rübaide Yahya Kemal “Sönmez seher-i haşre kadar şi’r-i kadim / Bir meş’aledir devredilir elden ele” mısralarıyla klâsik şiirin haşre kadar yaşayacağını ifade eder (Beyatlı, 2004: 14).

İlgili notta Attilâ İlhan’ın kendi beniyile şiirde konuşan ben, kendisiyle “poetic persona” arasında ve babası Bedri İlhan’la şiirde hitap edilen baba arasında bir ayrım yapmadığı görülür. Bu durum şairin takdiri olmakla birlikte şiirin tahlilinde metne odaklanan bir yaklaşım Attilâ İlhan ile şiirde konuşan ses ve Bedri İlhan’la şiirde hitap edilen baba arasında bir ayrım yapacaktır. Şiirde konuşan ses olan poetic persona, şair şahsiyet olarak adlandırılabilir; bu şiirdeki konumu itibariyle konuşan sese oğul şair de denebilir. “tarz-ı kadim” şiirinde şair şahsiyet, şair oğul, bir modern zaman şairidir ve eski tarzda şiir yazan bir babaya hitap etmektedir. Şiirin başında yer alan “babam şair bedri ilhan’a” (İlhan, 2005: 97) şeklindeki ithaf, metne dâhil bir unsur değildir; bununla birlikte ithaftaki “baba” ve “şair” sıfatları başlıbaşına önemlidir. Bedri İlhan’dan bağımsız olarak baba, “velinimetim efendim” hitabıyla metinde de yer alır; “velinimetim efendim” diye hitap edilen kişi olarak baba, metinde geleneği temsil eder. Metinden, baba şairin, oğul şairde mevcudiyetini görmek ve onda devam etmek istediği anlaşılabilir. Bu mevcudiyet ve devam, oğul şairin “tarz-ı kadim üzere gazeller söyleme[siyle]” mümkündür. Şiirin ilk kelimesi olan ve ilk üç mısranın başında tekrarlanan “olmuyor” ifadesiyle oğul şair, tüm çabasına rağmen baba şairin bu isteğini yerine getiremediğini anlatır:

olmuyor neyleyim

olmuyor velinimetim efendim

olmuyor yirminci asırda

tarz-ı kadim üzere gazeller söylemek (İlhan, 2005: 97)

İlk dört mısradan sonra ilk bölümde şair şahsiyet, babasına neden tarz-ı kadimin devam ettirilemeyeceğini açıklamaya ve buna karşılık kendi zamanı için geçerli bulduğu şiir anlayışını ortaya koymaya çalışır. Nedim, Bâki ve Nâbi şiirde ismi anılan divan şairleridir; onlardan geriye sönük bir iz kalmıştır. Nef’î’nin şiirde adı geçmez fakat “Siham-ı Kaza”sı anılarak ona göndermede bulunulur; onun eserini artık ne okuyan ne dinleyen vardır. Yukarıda rübaisine bir gönderme yapılmış olabileceği belirtilen Yahya

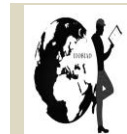

Kemal, artık zamanı geçmiş bir anlayışın son ve tek temsilcisi olarak nitelenir. "iç bâde güzel sev" ifadesi Ziya Paşa'nın terakib-i bendine bir göndermedir; artık bu anlayış geride kalmıştır, şair "yâr"ine değil "insanlarım" dediği halka, kitleye hitap etmelidir. Şiirin ilk bölümünde aşk, kadın ve şarap etrafında bir estetik oluşturan divan şiiri anlayışı ve onun karşısında "insanlarım" diye hitap edilerek sahiplenilen bir halkın geçim kaygılarına, maddi zorluklarına odaklanan sosyalist realist şiir anlayışı sunulur. Şair oğulun gözünde gelenek şiiri, ferdî meseleler ve zevkler etrafında döner; oysa kendisi sosyal meselelere odaklanan ve mücadelesinin bir parçası olarak gördüğü bir şiir anlayışına yönelir:

ayıptır efendim iç bâde güzel sev demek
var ise akl u şuurun
ayıptır bu zamanda yâr deyip yâr işitmek
kıvılcımlar kaymalı
insanlarım dedikçe şair kaleminden
zaten ömrümüz rüzgârlı sular gibi dalgalı
kimseler başalamaz medar-ı maişet derdinden (İlhan, 2005: 97)

Şiirde divan şiirine yönelik katı sayılabilecek ifadeler "ayıptır..." diye başlayan yukarıdaki mısralardadır. Elbette bu mısralarda "efendim" diye hitap edilen şair babanın huzurunda divan şiirine bir "saldırı" söz konusu değildir; tekrar etmek gerekirse, bu mısralarda oğul şair divan şiiri tarzını neden modern zamanda uygulayamayacağını anlatır.

Şiirin ikinci kısmı, şair oğulun sosyalist realist sanat anlayışına yönelişinin bir ifadesidir. Burada oğul şair, "sen benim velinimetim efendim" derken tekrar babaya saygısını sunar ve onun hayırlı halefi olduğunu belirtir. İkinci kısmın ilk iki mısrasında yer alan ifadeler, şiirin, Attilâ İlhan'ın notunda belirttiği üzere bir "saldırı" olmadığını açıkça ortaya koyar. Takip eden mısralarda şair oğul, babanın bir zamanlar naz uykusundan sarhoş olan sevgiliyi uyandırmak için şiir söylediğini belirtir; kendisiyse gaflet uykusundan uyanmıştır ve sevgiliyi değil, "esirler dünyası"nu uyandırmak için şiir söylemektedir:

sen benim velinimetim efendim
 ben senin hayr-ül-halef
 sen vakt-i zamanında
 uyan derdin uyan ey mest-i hâbinaz
 uyan artık uyan artık
 bense uyandım hâb-ı gafletten
 uyan derim uyan ey esirler dünyası! (İlhan, 2005: 97)

Şair oğul, şair babasına hitap ederken onun dilini kullanır. Kelime kadrosu ve tamlamalar, Arapça ve Farsça unsurlar olarak şair babanın kullandığı şiir dilini, Osmanlıca'yı metnin malzemesi hâline getirir. Bu yolla oğul, hem babaya onun anlayacağı dilden hitap etmeye çalışır hem ona saygısını sunar.

Attilâ İlhan'ın ilgili notunda bulunan fakat metnin kendisinde bulunmayan en önemli husus, klâsik şiire saldırdığı, onu küçümsediği ve biçimciliğinden dolayı eleştirdiği hususudur. Metne bakıldığında şair şahsiyetin divan şiirini benimsemediği rahatlıkla görülebilir; fakat, bu şiire saldırdığı ve onu biçimciliğinden dolayı eleştirdiğiyle ilgili bir ifade metinde yoktur. Metinde bu anlayışın miadını doldurduğu ve yaşanan zamanda artık geçerli olmadığı ifade edilir. Bu, ona saygı duyan ve onunla barışık bir üslupla geleneği tarihteki yerine yerleştirme çabası olarak görülebilir. Şair şahsiyet, baba şaire neden onun gösterdiği yolda şiir yazmadığına dair gerekçe ve mazeretini arz eder.

Attilâ İlhan'ın gelenekle ilgili düşüncelerinin zaman içinde değiştiğini bilmek, ilgili notu ve şiirle ilişkisini değerlendirmek bakımından faydalı olabilir. 1950'li yıllarda geleneği takip eden şiiri "Osmanlı derebeyi düşüncesine bağlı ve "alaturkacı" olmakla suçlayan Attilâ İlhan, daha sonra divan şiirine hayranlık duymaya ve şiirini bu yönde değiştirmeye başlar (Karataş, 2010: 466). Nitekim "tarz-ı kadim" şiirinde yer alan bakış açısı ve klâsik şiir anlayışının bugün "geçerli olamayacağı fikri", "Attilâ İlhan'ın 1940'lı yılların sonu ile 1950 başlarındaki şiir anlayışı"nın bir ürünü olarak işaret edilmiştir (Çelik, 1998: 111). Halk şiirinden beslenen ve Nazım Hikmet'in yanında Ahmet Muhip, Necip Fazıl, Faruk Nafiz gibi hece şairlerinden etkilenen bir çizgide şiire başlayan şairin, 1950'den sonra sosyalist realist çizgiyi benimsemesiyle birlikte Türk şiirinde birtakım edebî şahsiyet ve hareketlere bakışında değişmeler görülür: Gelenekçilerin yanı

sıra geleneksel şiirin kalıplarını kıran Garipçiler'i ve daha sonra İkinci Yeniciler'i de hiciv seviyesinde eleştirir. (Çelik, 2010: 71-79). İlhan, 1968 yılında yayımladığı *Yasak Sevişmek* adlı şiir kitabında divan şiirinin formundan ve sesinden faydalanır (Çelik, 2010: 78).

Attilâ İlhan'ın geleneğe bakıştaki en son durağı 'ulusal kültür sentezi'yle ifade edilebilir. O, nesirlerinde savunduğu bu sentezi şiirinde de uygulamaya çalışır. Bu sentez, Osmanlı kültürüyle Batı kökenli modern düşüncenin "bileşimi"dir. İlhan'ın eserinde bu hedefi gerçekleştirdiğini düşünenler olduğu gibi ulaştığı noktayı bir sentezden çok "arabesk" olarak niteleyenler de olmuştur (Babacan, 2010: 218-219).

"Meraklısı İçin Notlar", özellikle siyasî sebeplerle metinde açıkça ifade edilmemiş hususları açıklama fonksiyonu görmüştür (Çelik, 2010: 79). İlhan'ın "tarz-ı kadim"le ilgili notunda anlattıkları da edebiyat tarihi bakımından değerli bilgiler içerir ve metnin tarihî bir bağlama oturtulmasında bu bilgilere başvurulabilir. Bu notta İlhan, ilk baskıda şiirin ilk hâlindeki "esirler dünyası" yerine neden "sulh-ü müebbet" dediğini açıklar. 1950'li yılların ortamında şair, Enternasyonal Marşı'nda geçen "esirler dünyası" ibaresi sebebiyle şiirini yayımlatamamış ve metinde şiirin "canına okun[ması]" pahasına değişiklik yapmak zorunda kalmıştır; atmosferin değişmesiyle daha sonra orijinal ifadeyi tekrar şiire yerleştirmiştir (İlhan, 2005: 159). Bunun yanında, şairin farklı zamanlarda farklı yorumlarda bulunabileceği, niyetiyle yorumunun bile farklı olabileceği unutulmamalıdır. Wimsatt ve Beardsley yukarıda anılan "The Intentional Fallacy" adlı makalelerinde metnin değerlendirilmesinde "yazarın tasarımını veya niyetini bilmenin ne geçerli ne istenen bir şey" olduğunu belirtirler (1989a: 3). Yazarın niyetini bilmek, metnin anlamlandırılmasında veya değerlendirilmesinde okuru veya araştırmacıyı yönlendirme ihtimali kuvvetli olduğundan, istenmeyen bir şey olarak tavsif edilebilir; nihayetinde dile getirilen niyet, metnin yaratıcısının görüşüdür ve sorgulanmaya muhtaçtır.

İlgili not, Attilâ İlhan'ın yorumu olarak alındığında, yukarıda kısaca verilen "affective fallacy" kavramı söz konusu olacaktır. Attilâ İlhan'ın ilgili notları yıllar sonra kaleme aldığı düşünüldüğünde, bu notların bir hatıra olmanın yanısıra kendisinin eski metinlerine dair bir yorumu olabileceği de düşünülmelidir. İlhan, niyetini veya "tarz-ı kadim" şiirinin yazılma sebebini açıklamaya çalışırken esasında önceden yazmış olduğu bir metni, notları kaleme aldığı anda yorumlamaktadır. Bu bakımdan okurun karşısında olan niyet değil, yorumdur denebilir. Bu nottaki ifadeler, İlhan'ın geleneğe bakışında bir değişim yaşadığını göstermesi bakımından değerlidir; ne var ki, metni değerlendirmede kolayca bir "yanılgı"ya yol açabilecek niteliktedir.

Sonuç

Attilâ İlhan, şiirlerine dair açıklamalar yapmak ve anekdotlar aktarmak üzere şiir kitaplarının sonuna “Meraklısı İçin Notlar” başlıklı bir bölüm eklemiştir. “tarz-ı kadim” şiiri, İlhan’ın bilinen şiirleri arasındadır. Söz konusu şiir için ilgili notta verilen bilgiler araştırmacılar tarafından aktarılmıştır. Metne müracaat edildiğinde, Attilâ İlhan’ın verdiği bilgilerin karşılığını bulmak güçtür. Şair, bu şiiri geleneğe karşı bir saldırı olarak niteler; fakat, şiirin bir saldırıdan ziyade oğlunu gelenek çizgisine çekmeye çalışan baba karşısında bir savunma veya en fazla saygı çerçevesinde yapılmış bir itiraz olduğu görülür. Bu noktada şairle şiir, niyetle metin arasında bir tenakuz vardır. İlhan’ın ilgili nottaki ifadelerini bir niyetin açıklanmasından ziyade, geçmişte yazılmış bir şiirin yıllar sonraki bir yorumu olarak kabul etmek de mümkündür. Bu bakımdan şiirin değerlendirilmesinde şairin niyeti veya yorumu yerine metne müracaat etmenin daha doğru olacağı söylenebilir.

Kaynakça

AKSU, Cemal (2008). "Attilâ İlhan'ın Şiirlerinde Klasik Türk Edebiyatının Etkileri", 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi) Edebiyat Bilimi Sorunları ve Çözümleri, 10.09.2007, s. 105-122, Ankara.

<http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/AKSU-Cemal-ATTILA-İLHAN'IN-ŞİİRLERİNDE-KLASİK-TÜRK-EDEBİYATININ-ETKİLERİ.pdf> (14.08.2017)

BABACAN, Mahmut (2010). "Dönemler, Yönelimler ve Eleştiriler Çerçevesinde Attilâ İlhan Şiiri", *Attilâ İlhan Armağanı: Kaptan'a Saygı ile...*, Ed. Yakup Çelik, s. 211-232, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

BEYATLI, Yahya Kemal (2004). *Rubâiler ve Hayyam Rubâilerini Türkçe Söyleyiş*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ÇELİK, Yakup (1998). *Şubat Yolcusu, Attilâ İlhan'ın Şiiri*, Ankara: Akçağ Yayınları.

ÇELİK, Yakup (2010). "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", *Attilâ İlhan Armağanı: Kaptan'a Saygı ile...*, Ed. Yakup Çelik, s. 71-210, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

ERİMEZ, Hasan (2015). "Attilâ İlhan Edebiyatında Osmanlı ve Değerler Özlemi", *Mağaradakiler*, sayı: 7, Eylül Ekim, sayfa 16-22.

<https://www.joomag.com/Frontend/WebService/downloadPDF.php?UID=0213388001461597440> (17.08.2017)

GÖLPINARLI, Abdülbâki (1945). *Divan Edebiyatı Beyanındadır*, İstanbul: Marmara Kitabevi.

GÖZÜKARAOĞLU, Didem (2011). "Attilâ İlhan Şiirlerinin Dili", yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Edirne.

İLHAN, Attilâ (2005). *Sisler Bulvarı*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

KARATAŞ, Turan (2010). "Gerçekçilik Savaşı ya da Attilâ İlhan'ın Eleştirmenliği", *Attilâ İlhan Armağanı: Kaptan'a Saygı ile...*, Ed. Yakup Çelik, s. 457-469, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

LAMARQUE, Peter (2006). "The Intentional Fallacy". *Literary Theory and Criticism*, ed.: Patricia Waugh, s. 177-188, New York: Oxford University Press.

ÖSYM (2010). *Lisans Yerleştirme Sınavı-3, Edebiyat-Coğrafya Sınavı, Türk Dili ve Edebiyatı Testi Soru Kitapçığı*, <http://www.osym.gov.tr/Eklenti/284,2010lys3turpdf.pdf?0> (24.08.2017)

TARHAN, Abdülhak Hâmid (2013). *Bütün Şiirleri*, haz.: İnci Enginün, İstanbul: Dergâh Yayınları.

WIMSATT, William K. ve BEARDSLEY, Monroe (1989a). "The Intentional Fallacy" *The Verbal Icon, Studies in the Meaning of Poetry*, William K. Wimsatt, s. 3-18, Kentucky: The University Press of Kentucky.

WIMSATT, William K. ve BEARDSLEY, Monroe (1989b). "The Affective Fallacy" *The Verbal Icon, Studies in the Meaning of Poetry*, William K. Wimsatt, s. 3-18, Kentucky: The University Press of Kentucky.

